

Наталя Анатоліївна ДОБРЯНСЬКА

доктор економічних наук, професор, професор кафедри адміністративного менеджменту та проблем ринку, Одеський національний політехнічний університет

ORCID ID: 0000-0002-0826-8840

E-mail: semen-198@te.net.ua

Володимир Вікторович ЛАГОДІЄНКО

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі, Одеська національна академія харчових технологій

ORCID ID: 0000-0001-9768-5488

E-mail: volodymyr@wiktoriya.com

Людмила Анатоліївна ТОРІШНЯ

здобувачка ступеня доктора філософії,
Одеський національний політехнічний університет

ORCID ID: 0000-0001-9895-1354

E-mail: lyuda040583@ukr.net

РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Добрянська, Н. А. Регулювання регіонального інноваційного розвитку [Текст] / Наталя Анатоліївна Добрянська, Володимир Вікторович Лагодієнко, Людмила Анатоліївна Торішня // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 1. – С. 263–270. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Регіональний аспект регулювання інноваційного розвитку економіки України є важливим та актуальним питанням. Інноваційний потенціал регіонів – це основна складова ефективного функціонування підприємств, галузей та є базовою характеристикою їх інноваційної діяльності.

Метою даної статті є дослідження складових регулювання регіонального інноваційного розвитку.

Результати. Сьогодні в Україні відбувається стрімке зростання безробіття та збідніння населення, що загрожує значними соціальними потрясіннями, тому необхідно запроваджувати заходи, які зможуть змінити економічну ситуацію в країні на краще. Одними із таких антикризових заходів є інноваційний розвиток регіонів та підприємств країни. Регіональний інноваційний розвиток, як правило, задекларований у багатьох державних і регіональних програмах та проектах програм науково-технічного та інноваційного розвитку. Однак з'ясовано, що понад 50% всіх інноваційних розробок в Україні припадає на 5 регіонів: Харківську, Дніпропетровську, Запорізьку та Львівську область, а також на столицю нашої країни, м. Київ. Щодо інших областей України, то вони неохоче виділяють кошти на розвиток наукових досліджень та розробок, зокрема Волинська, Донецька, Рівненська, Тернопільська та Хмельницька області. Перехід економіки на інноваційну модель розвитку в сучасних умовах не має альтернатив, оскільки активність в інноваційній сфері наразі є чи не найвагомим фактором економічного росту та забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Висновки. Регулювання інноваційного розвитку на регіональному рівні потребує формування ефективної організаційної структури управління, за допомогою якої можна аналі-

---

зувати, координувати та прогнозувати інноваційну діяльність. Використання механізму державно-приватного партнерства забезпечить подолання суперечностей між державними та приватними інтересами і створить підґрунтя для залучення знань і досвіду управління.

Ключові слова: інновації, регіональний інноваційний розвиток, інноваційні розробки.

Natalia DOBRYANSKA

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Administrative Management and Market Problems, Odessa National Polytechnic University

Volodymyr LAGODIENKO

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Marketing, Entrepreneurship and Trade, Odessa National Academy of Food Technologies

Lyudmila TORISHNIA

Postgraduate Student, Odessa National Polytechnic University

REGULATION OF REGIONAL INNOVATIVE DEVELOPMENT

Abstract

Introduction. *The regional aspect of regulating the innovative development of Ukraine's economy is an important and topical issue. The innovation potential of the regions is the main component of the effective functioning of enterprises, industries and is a basic characteristic of their innovation.*

The purpose of this article is to study the components of the regulation of regional innovation development.

Results. *Today in Ukraine there is a rapid rise in unemployment and impoverishment of the population, which threatens significant social upheavals, so it is necessary to implement measures that can change the economic situation in the country for the better. One of such anti-crisis measures is the innovative development of regions and enterprises of the country. Regional innovation development is usually declared in many state and regional programs and projects of scientific, technical and innovative development programs. However, it was found that more than 50% of all innovative developments in Ukraine are in five regions: Kharkiv, Dnipropetrovsk, Zaporzhzhia and Lviv regions, as well as the capital of our country, Kyiv. As for other regions of Ukraine, they are reluctant to allocate funds for the research and development, in particular Volyn, Donetsk, Rivne, Ternopil and Khmelnytsky regions. The transition of the economy to an innovative model of development in modern conditions has no alternatives, as activity in the innovation sphere is currently perhaps the most important factor in economic growth and ensuring the competitiveness of economic entities.*

Conclusions. *Regulation of innovation development at the regional level requires the formation of an effective organizational structure of management, through which it is possible to analyze, coordinate and forecast innovation. The use of the mechanism of public-private partnership will ensure the overcoming of contradictions between public and private interests and will create a basis for attracting knowledge and experience of management.*

Key words: *innovations, regional innovative development, innovative developments.*

JEL classification: O31

Вступ

У сучасний період соціально-економічного розвитку України особливого значення набувають питання формування регіональних інноваційних систем та реалізації особливої багаторівневої інноваційної політики, що дозволяє подолати

сировинну спрямованість економіки [1, 2]. Серед вітчизняних науковців, що досліджували питання регіонального інноваційного розвитку в Україні слід виділити: В.С. Бойченко, І.М. Вахович, Г.Л. Денисюк, В.І. Зінченко, С.А. Тихомирова та ін. Однак поглибленого вивчення потребують питання, пов'язані з регулюванням інноваційного розвитку на регіональному рівні.

Мета та завдання статті

Метою цієї статті є дослідження складових регулювання регіонального інноваційного розвитку. У межах досягнення мети виокремлено наступні завдання:

- ❖ дослідити методологічний базис регулювання регіонального інноваційного розвитку;
- ❖ обґрунтувати важливість і особливості побудови регулювання регіонального інноваційного розвитку;
- ❖ здійснити характеристику сегментів регулювання регіонального інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

Процес поширення інновацій має перейти від централізованого до локального, коли окремі регіони завдяки локальним інноваційним процесам стануть «точками інноваційного зростання» національної економіки. Для України, з її значною територією та відмінностями соціально-економічного розвитку, регіональні аспекти науково-технічної та інноваційної політики мають суттєве значення [3, с. 6].

Інноваційний розвиток регіону потребує інноваційних підходів до його забезпечення, що обумовлює трансформації і в самій регіональній системі. Управлінські структури мають бути здатними успішно вирішувати різноманітні проблеми та протиріччя, що виникають при переході від наявної до бажаної моделі розвитку, тому необхідно сформувати таку команду управління, яка була б сприятливою для дотримання та розвитку ознак її інноваційності [4, с. 12, 24].

Сьогодні в Україні відбувається стрімке зростання безробіття та збідніння населення, що загрожує значними соціальними потрясіннями, тому необхідно запроваджувати заходи, які зможуть змінити економічну ситуацію в країні на краще. Одними з таких антикризових заходів є інноваційний розвиток регіонів та підприємств країни. Як показує світовий досвід, найбільших успіхів у інноваційному розвитку досягають ті країни, які формують позитивні відносини між бізнесом і державою з приводу різного роду інновацій, проведення та розробки різноманітних наукових досліджень.

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери, а інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [5].

Визначень категорій «регіональний інноваційний розвиток» безліч. Приведемо найбільш розповсюджені визначення у табл. 1.

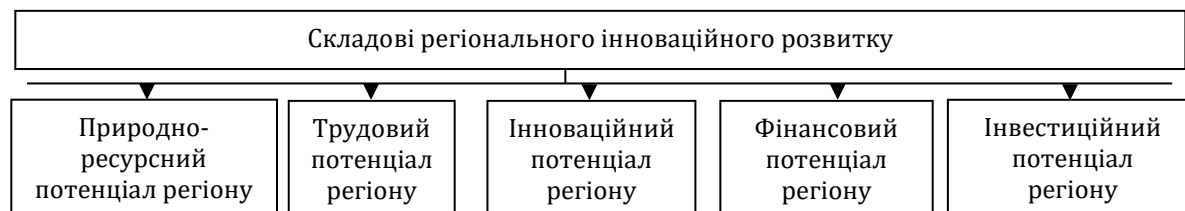
Джерело складено на основі матеріалів [6-9]

До складових регіонального інноваційного розвитку відносять:

- ❖ природно-ресурсний потенціал регіону;
- ❖ трудовий потенціал регіону;
- ❖ інноваційний потенціал регіону;
- ❖ фінансовий потенціал регіону;
- ❖ інвестиційний потенціал регіону (рис. 1).

Таблиця 1. Визначення поняття «регіональний інноваційний розвиток» в наукових працях вчених

Автор	Визначення поняття «регіональний інноваційний розвиток»
В.С. Бойченко [6]	Регіональний інноваційний розвиток – це безперервний процес якісних та (або) кількісних змін будь-якого потенціалу регіону щодо результатів виконання наукових досліджень і проектно-конструкторських розробок, які орієнтовані на вирішення науково-технічних, соціально-економічних та екологічних проблем національного та регіонального рівнів. Завдяки інноваційному потенціалу регіону створюється конкурентоспроможна продукція та визначається здатність регіону розвиватися в майбутньому.
І.М. Вахович і Г.Л. Денисюк [7]	Регіональний інноваційний розвиток – якісно новий рівень збалансованого розвитку господарського комплексу регіону за рахунок впровадження інноваційних програм, що забезпечують оновлення й нарощення його економічного потенціалу.
В.І. Зінченко [8]	Регіональний інноваційний розвиток – система взаємопов'язаних концептуальних положень про пріоритетні напрями інноваційного розвитку регіону з метою розв'язання довгострокових завдань, забезпечення комплексного територіального управління і розміщення продуктивних сил.
С.А. Тихомирова [9]	Регіональний інноваційний розвиток – це цілеспрямований і керований процес змін в різних сферах життя, спрямований на досягнення високої якості життя на території регіону, з найменшим збитком для природних ресурсів і найбільшим рівнем задоволення поточних і перспективних колективних потреб населення та інтересів держави.

Рис. 1. Складові регіонального інноваційного розвитку

Джерело: власна розробка автора

Регіональний інноваційний розвиток, як правило, задекларований у багатьох державних і регіональних програмах і проектах програм науково-технічного й інноваційного розвитку (як приклад, це «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів», Регіональні програми та проекти програм науково-технічного та інноваційного розвитку Одеської, Миколаївської, Херсонської областей).

Щодо перешкод, які гальмують підвищення конкурентоспроможності економіки, то це низький техніко-технологічний рівень її виробництва, що зумовлений значним зносом наявного устаткування. Так, в середньому по Україні ступінь зносу основних фондів невинно зростає, а саме: із 43,7% у 2000 р. до 83,5% у 2014 році. Найгірша ситуація щодо стану основних засобів у транспорті та зв'язку. Рівень їх зносу у 2014 році становить 97,9%, проти, наприклад, 50,5% у 2000 році та 60,5% у 2006 році. Друге місце за ступенем зношеності основних засобів займає промисловість – 60,3%, проти 48,8% у 2000 році, за нею слідує будівництво (54,4%). Найменш зношеними є основні фонди в сфері операцій з нерухомим майном (36,2%). У галузевому розрізі найкритичніша ситуація зі станом основних засобів склалася на підприємствах машинобудівної галузі, де ступінь їх зношеності становив 83,4%, а також хімічної і нафтохімічної промисловості та виробництва коксу і продуктів нафтопереробки – 70%. Водночас менш зношеними є основні фонди в харчовій промисловості та виробництві неметалевої мінеральної продукції [10].

Серед регіонів України лідерами за ступенем зносу основних засобів є: Харківська (81,2%), Кіровоградська (73,8%), Вінницька (70,7%) і Полтавська (70,1%) області (табл. 2).

Таблиця 2. Регіони-лідери України за ступенем зносу основних засобів

Назва області	Ступінь зносу основних засобів, %
Харківська область	81,2
Кіровоградська область	73,8
Вінницька область	70,7
Полтавська область	70,1

Джерело: складено на основі матеріалів [10]

У семи регіонах України знос основних засобів становив від 60 до 70%, а саме Донецькій, Запорізькій, Львівській, Миколаївській, Сумській, Херсонській і Черкаській областях. Від 50 до 60% зношених основних засобів є у Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Луганській, Одеській, Рівненській, Хмельницькій і Чернігівській областях. Лише в трьох регіонах, а саме у Волинській, Тернопільській, Чернівецькій областях основні засоби зношені менше ніж на половину [10].

Серед регіонів, що задіяли найбільшу кількість працівників у виконанні наукових досліджень та розробок, лідерами є наступні області: Харківська область (14226 осіб), Дніпропетровська область (8658 осіб), Львівська область (4869 осіб) і м. Київ (40113 осіб) (табл. 3).

Таблиця 3. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень та розробок за 2018 рік в розрізі регіонів

Назва області	Кількість працівників – усього, осіб	Питома вага кількості працівників в регіонах до загальної кількості по Україні, %
Україна	88128	100
Вінницька	625	0,71
Волинська	317	0,36
Дніпропетровська	8658	9,82
Донецька	226	0,26
Житомирська	367	0,42
Закарпатська	526	0,60
Запорізька	3913	4,44
Івано-Франківська	600	0,68
Київська	1798	2,04
Кіровоградська	467	0,53
Луганська	301	0,34
Львівська	4869	5,52
Миколаївська	2116	2,40
Одеська	2548	2,89
Полтавська	1016	1,15
Рівненська	340	0,39
Сумська	1638	1,86
Тернопільська	345	0,39
Харківська	14226	16,14
Херсонська	699	0,79
Хмельницька	348	0,39
Черкаська	676	0,77
Чернівецька	731	0,83
Чернігівська	665	0,75
м. Київ	40113	45,52

Джерело: складено на основі матеріалів [10]

Щодо витрат на виконання наукових досліджень та розробок серед регіонів, то лідерами є наступні області: Харківська (3144,4 млн грн), Дніпропетровська (2029,8 млн грн), Запорізька область (1387,9 млн грн), Львівська (426,8 млн грн) та м. Київ (3546,7 млн грн).

Таблиця 4. Витрати на виконання наукових досліджень та розробок за видами робіт за регіонами за 2018 рік, млн грн.

Назва області	Усього, у фактичних цінах	У тому числі на виконання		
		фундаментальних наукових досліджень	прикладних наукових досліджень	науково-технічних (експериментальних) розробок
Україна	16773,7	3756,5	3568,3	9448,9
Вінницька	49,1	22,4	15,5	11,2
Волинська	18,4	6,8	5,0	6,6
Дніпропетровська	2029,8	148,8	147,9	1733,1
Донецька	16,2	5,0	6,6	4,6
Житомирська	30,6	11,4	10,8	8,4
Закарпатська	75,1	19,3	30,1	25,7
Запорізька	1387,9	15,8	198,2	1173,9
Івано-Франківська	47,9	4,4	34,2	9,3
Київська	410,8	95,0	132,7	183,1
Кіровоградська	100,8	3,3	9,4	88,1
Луганська	36,9	3,1	17,8	16,0
Львівська	426,8	187,9	126,2	112,7
Миколаївська	330,7	36,0	34,3	260,4
Одеська	299,2	107,6	94,9	96,7
Полтавська	80,7	25,4	25,9	29,4
Рівненська	19,3	6,0	11,0	2,4
Сумська	182,4	19,3	50,0	113,1
Тернопільська	30,2	6,2	20,6	3,4
Харківська	3144,4	570,7	614,4	1959,3
Херсонська	81,2	23,6	53,6	4,0
Хмельницька	21,3	14,9	2,7	3,7
Черкаська	98,6	27,8	35,8	34,9
Чернівецька	87,9	25,6	56,0	6,3
Чернігівська	49,3	9,1	24,3	15,9
м. Київ	7718,2	2361,1	1810,4	3546,7

Джерело: складено на основі матеріалів [10]

Таким чином, ми бачимо, що найбільшу увагу розвитку інноваційним розробкам приділяють в Харківській, Дніпропетровській, Запорізькій, Львівській областях та в м. Києві, це пояснюється великою кількістю задіяних працівників у виконанні наукових досліджень та розробок, а також витратами на виконання наукових досліджень і розробок. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що понад 50% усіх інноваційних розробок в Україні припадає на 5 регіонів (на Харківську, Дніпропетровську, Запорізьку та Львівську область, а також на столицю нашої країни, м. Київ). Щодо інших областей України, то вони не охоче виділяють кошти на розвиток наукових досліджень та розробок, особливо мова йде про Волинську, Донецьку, Рівненську, Тернопільську та Хмельницьку області.

Перехід економіки на інноваційну модель розвитку в сучасних умовах не має альтернатив, оскільки активність в інноваційній сфері наразі є чи не найвагомим фактором економічного росту та забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Наукові дослідження свідчать, що більше 80% зростання ВВП пов'язане не з капіталовкладеннями, а з технологічними нововведеннями. Зважаючи на це, розробка теоретико-методичних і науково-практичних аспектів інноваційного розвитку викликає значний інтерес в наукових колах [11, 12, 13, 14].

Висновки та перспективи подальших досліджень

Регулювання інноваційного розвитку на регіональному рівні потребує формування ефективної організаційної структури управління, за допомогою якої можна аналізувати, координувати та прогнозувати інноваційну діяльність. Використання механізму державно-приватного партнерства забезпечить подолання суперечностей між державними та приватними інтересами і створить підґрунтя для залучення знань і досвіду управління. В Україні потрібна нова державна регіональна політика, яка зможе забезпечити підвищення рівня якості життя українців. Для цього необхідно вдосконалити систему оподаткування, створити сучасну інфраструктуру інноваційної сфери та в цілому впровадити інноваційно-орієнтовану модель економіки регіонів.

Список літератури

1. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України. *Урядовий кур'єр*. 2005. №193.
2. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України. *Інвестгазета*. 2008. №39. С. 4–7.
3. Соловйов В. П. Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики: монографія. Фенікс, 2008. 224 с.
4. Михненко А. М. Інновації в управлінні суспільним розвитком: навч. посіб. НАДУ, 2009. 116 с.
5. Про інноваційну діяльність: Закон України від 05.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
6. Бойченко В.С. Регіональний інноваційний розвиток: сутність, суб'єкти, цілі та пріоритети. *Бізнес-інформ*. 2011. № 8. С. 23-26.
7. Вахович І.М. Концептуальні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку регіону. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1(115). С. 138–144.
8. Бутко М.П. Регіональне управління: інноваційний підхід : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Знання України, 2006. 560 с.
9. Дронова Н.В. Вплив зарубіжного досвіду на формування регіональної інноваційної політики України. *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2009. № 1. С. 120–126.
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Bondarenko S., Verbivska L., Dobrianska N., Iefimova G., Pavlova V., Mamrotska O. (2019). Management of Enterprise Innovation Costs to Ensure Economic Security. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2019. Volume-8. Issue-3. pp. 5609-5613.
12. Шевченко А.А. Інноваційний розвиток аграрних підприємств. *Аграрний вісник Причорномор'я. Збірник наукових праць. Серія: «Економічні науки»*. Вип. 86. Одеса, 2017. № 86. С. 200–213.
13. Лагодієнко В. В. Моделювання оцінки інноваційної спроможності промислових підприємств. *Financial and credit activity-problems of theory and practice*. 2019. Вип. 28. Т.1. С. 280–289.
14. Olena Martyniuk, Olga Vitvitskaya, Volodymyr Lagodiienko, Iryna Krupitsa. Formation of an innovative concept of management on the basis of reconstruction of genetic algorithm of management technology. *Periodicals of Engineering and Natural Sciences*. Vol. 7, No 2, August 2019, pp.487-499. DOI: <http://dx.doi.org/10.21533/pen.v7i2.560.g317>.

References

1. Pro stimulyuvannya rozvitku regioniv : Zakon Ukrayini. [On stimulating the development of regions: The Law of Ukraine]. *Uriadovyj kur'ier*. 2005. No.93.

-
2. Pro prioritetni napryami innovacijnoyi diyalnosti v Ukrayini: Zakon Ukrayini. [On priority areas of innovation in Ukraine: Law of Ukraine]. *Investhazeta*. 2008. No39. pp. 4–7.
  3. Solovjov, V. P. (2008). *Innovacijnij rozvitok regioniv: pitannya teorii ta praktiki: monografiya*. [Innovative development of regions: issues of theory and practice: a monograph]. Phoenix. Kyiv. Ukraine.
  4. Mihnenko, A. M. (2009). *Innovaciyi v upravlinni suspilnim rozvitkom: navch. posib.* [Innovations in the management of social development: textbook]. NAPA. Kyiv. Ukraine.
  5. Pro innovacijnu diyalnist: Zakon Ukrayini vid 05. 12. 2012. [On innovation activity: Law of Ukraine of 05.12.2012]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
  6. Bojchenko, V. S. (2011). «Regional innovation development: essence, subjects, goals and priorities». *Business inform.* No. 8, pp. 23–26.
  7. Vahovich, I. M. (2011). «Conceptual bases of investment support of innovative development of the region». *Aktual'ni problemy ekonomiky*. No 1 (115). pp. 138–144.
  8. Butko, M. P. (2006). *Rehional'ne upravlinnia: innovatsijnyj pidkhid*. [Regional management: an innovative approach]. Znannia Ukrainy. Kyiv. Ukraine.
  9. Dronova, N. V. (2009). «The influence of foreign experience on the formation of regional innovation policy of Ukraine». *Visnyk Donets'koho universytetu ekonomiky ta prava*. No 1, pp. 120–126.
  10. Oficijnij sajt Derzhavnoyi sluzhbi statistiki Ukrayini. [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
  11. Bondarenko, S., Verbivska, L., Dobrianska, N., Iefimova, G., Pavlova, V., Mamrotska, O. (2019). Management of Enterprise Innovation Costs to Ensure Economic Security. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. Volume-8. Issue-3, pp. 5609–5613. DOI:10.35940/ijrte.C6203.098319
  12. Shevchenko, A. A. (2017). «Innovative development of agricultural enterprises». *Ahrarnyj visnyk Prychornomor'ia. Zbirnyk naukovykh prats'. Serii: «Ekonomichni nauky»*. No 86, pp. 200–213.
  13. Lagodiienko, V. V. (2019). «Modeling of assessment of innovative capacity of industrial enterprises». *Financial and credit activity-problems of theory and practice*. No. 28. Vol. 1, pp. 280–289.
  14. Martyniuk, O., Vitvitskaya, O., Lagodiienko, V., Krupitsa, I. (2019). «Formation of an innovative concept of management on the basis of reconstruction of genetic algorithm of management technology». *Periodicals of Engineering and Natural Sciences*. Vol. 7. No 2, pp. 487–499. DOI: <http://dx.doi.org/10.21533/pen.v7i2.560.g317>.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2020 р.